

Ш.Қ. Абеуова^{1*}, Ж.Ж. Қуанышбаева¹, Қ.Ж. Додаева²

¹Абай атындағы Қазақ Ұлттық педагогикалық университеті,
²Қазақтың Спорт және туризм академиясы, Алматы қ., Қазақстан

АДАМЗАТ БОЛАШАҒЫНЫҢ САЯСИ-ӘЛЕУМЕТТІК ҮДЕРІСТЕРІ

Аңдатпа

Бұл мақалада футурологияның өзекті мәселелерін және оның жіктелуі келтірілген. Бұл жерде футурология ілімінің аясын кеңейту қажеттігі туындайды, себебі, оны тек адамзат болашағымен шектеуге болмайды, сондықтан, «футурология дегеніміз – уақыт өлшемінің болашақтағы мазмұнын тұтастай зерттейтін адамзат үшін практикалық тұрғыдан аса маңызы бар ілім», – деп тұжырымдауымызға болады. Қазіргі таңдағы адамзатты алаңдатып отырған ғаламдық мәселелер мен адам мен әлем арасындағы қайшылықтар, болашаққа үміт пен сенімнің бекітілуі мен жоғалуы, келешектің тұңғыш асқақтығы мен көз жетер уақыттың айқындығы сияқты түйткілдер жаңаша таным құруды, дүниені түйсінудің өзіндік тың ұстанымын айғақтауды және оған деген өзгеше көзқарас қалыптастыруды қажет етіп отыр.

Түйін сөздер: космофутурология, геофутурология, биофутурология, антропофутурология, социофутурология, этнофутурология.

Абеуова Ш. Қ.^{1*}, Қуанышбаева Ж.Ж.¹, Додаева Қ. Ж.²
¹Казахский национальный педагогический университет им. Абая,
²Казахская академия спорта и туризма, Алматы, Казахстан

ПОЛИТИКО-СОЦИАЛЬНЫЕ ПРОЦЕССЫ БУДУЩЕГО ЧЕЛОВЕЧЕСТВА

Аннотация

В данной статье представлены актуальные проблемы футурологии и ее классификация. Здесь возникает необходимость расширения сферы учения о футурологии, поскольку его нельзя ограничивать только будущим человечества, поэтому можно сделать вывод, что «футурология – это учение, имеющее важное практическое значение для человечества в целом, изучающее содержание измерения времени в будущем». Такие проблемы, как глобальные проблемы, волнующие человечество в настоящее время, противоречия между человеком и миром, утверждение и утрата надежды и веры в будущее, беспредельность будущего и ясность времени, требуют нового познания, подтверждения собственной позиции мировосприятия и формирования иного отношения к нему.

Ключевые слова: космофутурология, геофутурология, биофутурология, антропофутурология, социофутурология, этнофутурология.

Sh. Abeuova^{1*}, Zh. Kuanyshbayeva¹, K. Dodaeva²
Kazakh National Pedagogical University named after AbaiAlmaty,
²Kazakh Academy of Sports and Tourism, Almaty, Kazakhstan

POLITICAL AND SOCIAL PROCESSES OF THE FUTURE OF MANKIND

Abstract

This article presents the current problems of futurology and its classification. Here there is a need to expand the scope of the doctrine of futurology, since it can not be limited only to the future of humanity, so we can conclude that " futurology is a doctrine of great practical importance for humanity as a whole, studying the content of the measurement of time in the future." Such problems as the global problems that concern humanity at the present time, the contradictions between man and the world, the assertion and loss of hope and faith in the future, the boundlessness of the future and the clarity of time, require new knowledge, confirmation of one's own position of world perception and the formation of a different attitude to it.

Keywords: cosmofuturology, geofuturology, biofuturology, anthropofuturology, sociofuturology, ethnofuturology.

Кіріспе.

Қазіргі таңдағы адамзатты алаңдатып отырған ғаламдық мәселелер мен адам мен әлем арасындағы қайшылықтар, болашаққа үміт пен сенімнің бекітілуі мен жоғалуы, келешектің тұңғық асқақтығы мен көз жетер уақыттың айқындығы сияқты түйткілдер жаңаша таным құруды, дүниені түйсінудің өзіндік тың ұстанымын айғақтауды және оған деген өзгеше көзқарас қалыптастыруды қажет етіп отыр.

«Адамды әрқашан да болашақ қызықтырды, бұл заңды да, әрқайсымыз: жылдан және ондаған жылдардан кейін алда бізді не күтіп тұрғандығын, ертеңгі күні қалай өмір сүретіндігімізді, біздің балаларымыз, немелеріміз бен шөберелеріміздің болашағын, адамзат өздерінің әлеуметтік, мәдени және ғылыми-техникалық жеңістерін сақтай ала ма, бұл өмір әсем және бейбітшіл бола ма, олар қандай жаңа мәселелермен кезігетіндігін білгіміз келеді», – деген пікірлер [1], шындығында, баршаның, тіпті ғылыми ғана емес, бұқаралық санадағы алаңдайтын түйткілдер болып табылады. Себебі, футурологиялық зерттеулер үшін барлық ғылымдардың тарихи танымдық зерттеу нәтижелері және олардың кешені аса қажетті ақпараттар бере алады, сонымен қатар, кез келген барлық ғылыми жаңалықтар мен олардың мазмұндары болашақтану ілімінің теориялық-әдіснамалық жақтарын толықтыра түседі. Мәселен, деректерге сүйенсек, Нобель сыйлығының лауреаты Ричард Фейнман 1959 жылы нанотехнологияны физика заңдарына сүйеніп болжаған [1]. Ғылыми анықтамаларға сүйенсек: «Футурология кең мағынасында – адамзаттың болашағы туралы ілімдердің жиынтығы, тар мағынасында – әлеуметтік үдерістердің перспективасын қамтитын ғылыми білімдердің аймағы; болжау мен болжам ұғымдарының синонимі ретінде қолданылады. 1960 жылдардың басында бұл термин Батыста «болашақ тарих», «болашақ туралы ғылым» деген мағынада кең тарады» [2, 751б.], – деген түсіндірмелер жалпылама пайымдалған анықтамалар. Бұл жерде футурология ілімінің аясын кеңейту қажеттігі туындайды, себебі, оны тек адамзат болашағымен шектеуге болмайды, сондықтан, «футурология дегеніміз – уақыт өлшемінің болашақтағы мазмұнын тұтастай зерттейтін адамзат үшін практикалық тұрғыдан аса маңызы бар ілім», – деп тұжырымдауымызға болады. Сондықтан, жалпыдан жекеге қарай жүріп, оны мынадай салаларға жіктеп алуымыз қажет.

Зерттеудің әдіснамасы.

Әлеуметтік-саяси қатынастарды, атап айтқанда футурологияны зерделеу ғылымда маңызды орындарды алады. Зерттеушілердің теориялық аспектілерін талдауға, сондай-ақ белгілі бір әлеуметтік-саяси жағдайдалардағы көріністерін зерттеуге арналған жұмыстары футурология туралы түсінік қалыптастыруға айтарлықтай көмек көрсетті. Бұл зерттеудің тақырыбы мерзімді басылымдарда, Қазақстандық және шетелдік әдебиеттерінде жарық көрді. Ғылыми әдебиетте зерттелу дәрежесі жеткілікті болып көрінгенімен, қазіргі жаһандану кезеңінде жеткілікті көрініс таппаған саяси аналитиканың жаңа мәселелері бар.

Зерттеу әдіснамасының негізі футурологиялық факторлар жиынтығын талдауға құрылымдық-жүйелік көзқарас әдісі бастама болып табылады. Өз зерттеулерінде авторлар саясаттану және ілеуметтану ғылымдарының танымал әмбебап әдістеріне сүйенді.

Жалпы, футурологиялық білімнің әлеуметтік-саяси негіздерін талдауда жалпылау мен типологизация әдістері қолданылды. Футурологиялық білімнің маңызды санаттарының ерекшеліктерін анықтау салыстырмалы әдіс негізінде жүзеге асырылды. Футурологиялық болжамдардың мазмұнын талдауға және әртүрлі типологияларды құруға жүйелі және құрылымдық тәсілдер дәйекті түрде қолданылды. "Футурология" терминін ғылыми айналымға 1943 жылы неміс әлеуметтанушысы О.Флехтхайм "болашақ философиясы" әлеуметтік пәніне сілтеме жасау үшін енгізді, оның негізгі тақырыбы адамзат пен адамзат қоғамының болашағы болуы керек еді.

Нәтижелер мен талдау.

Әр адам өзіне ұсынылған болашақты көреді. Ол болашақта қандай болады. Онда өмір сүру ыңғайлы ма, ол өз жоспарларын жүзеге асыра ала ма, қазіргі мағынада ол жерде еркін бола ма. Сондықтан өмірдің техникалық, ғылыми немесе әлеуметтік құрамдас бөлігіне арналған барлық футурологиялық жұмыстар сөзсіз авторлармен бірге сценарийдің адам үшін салдарын болжайды. Қазіргі Батыс футурологиясы біздің елімізде өте танымал. Атақты батыс зерттеушілері ұсынған көптеген ережелер іс жүзінде аксиомалар болып саналады. Ең танымал ұғымдардың қатарына "ақпараттық қоғам", "постиндустриалды қоғам", әлемді "бірінші", "екінші" және "үшінші", "өркеніетті әлем" және т. б.

Осы тұрғыдан алғанда, әрбір ғылым өздігінше болжамдық пайымдауларын ұсына алады. Ал соңғы кездері философия ғылымындағы тиімді және әзірге ақиқатқа қол жеткізудің басты құралы деп түсініліп жүрген интегративтік әдіснама тек жаратылыстану мен қоғамдық ғылымдардың бірлігін ғана емес, миф, дін, оккультизм сияқты ғылыми емес білімдердің де түбірлестік тұтастығын қалайды. Мәселен, М.Изотов миф пен магияның өзі қазіргі ғылыми таным үшін басқа тұрғыдан қиюласатын мүмкіндіктер ашатындығын атап көрсетсе [3, 321б.], Д.Ө. Құсайынов ғылыми емес білімдердің өз құпияларын бойларында сақтап келе жатырғандығын, оларға да үлкен мән беру қажеттігін атап көрсетеді [4, 223 б.].

Футурологияның объектісін – болашақтағы болуы ықтимал құбылыстар ретінде белгілеп, пәнін – ғарыштың, жердің, қоғамның, ұлттың, мемлекеттің, адам болмысының даму болашағы және олардың модельдерін жасау және болжамдық зерттеулердің тарихы мен бүгінгі күйін таразылау деп нақтылап, зерттеудің әдіснамалық және теориялық негіздерін былайша жүйелеп көрсетуімізге болады. Бірінші, интегративтік әдіснама – жаратылыстанудағы ғылыми білімдер және олардың болжамдары, діни ұстанымдар және «әлеуметтік мифтердің» мазмұндары, ғылыми емес танымдағы көріпкелдік, фантастикалық әдебиеттер, саяси сараптамалар, ғылыми футурологиялық болжамдар мен концепциялар т.б. қамтиды. Қазіргі логоцентристік бағыттағы түсініктердің кейбірі осы ғылыми емес болжамдарды жоққа шығарады. Мәселен, фантастиканың болжамдық қызметі турасында Урсула Ле Гуин өз ойын былайша түйіндейді: «Алдын-ала айту жазушылардың емес, пайғамбарлардың, көріпкелдердің, футурологтардың ісі» [5].

Екінші, болашақты болжау туралы ғылыми дәстүрлі әдістер: экстрополяция, модельдеу, салыстыру, прогностика, тарихилық пен логикалық, кез-келген құбылысты «ретроспекция-интроспекция-перспектива» түзілімі бойынша зерделеу т.б. Бұл жердегі тарихилық қағидасының қолданылу деңгейі кеңірек, ойдың, не идеяның өрбу тарихын ғана емес, болашақ туралы болжамдардың өзі тарихтың екінші медальдік жағы болуымен ерекшеленетіндігімен айқалтады. Осы түйткілді нақтырақ математикаландырып модельдесек, тұтас уақытты минус пен плюске қажырып (дихотомиялап), екі жағы шексіз түзу ретінде ұсынсақ, нөлді қазіргі кезеңмен белгілесек, сол жағы тарих, оң жағы футурология шұғылданатын болашақ уақытқа айналады. Ендеше, тарих та, футурология да, сайып келгенде, уақытты зерттеу ілімі болып шығады. Тарихты субстрат ретінде (бұл мәселелерде, тек әлеуметтік тарих қана емес, жалпы әлем эволюциясымен тұтастанған ұғым бойынша) мысалға алсақ, қазіргі заманғы әлемдік ой санада атап көрсетіліп жүргендей, «футурология болашақ тарих» [6], ендеше, тарих бұрынғы болашаққа айналады. Себебі, шындыққа тура парапар келген футурологиялық ілімдерге тарихқа айналу, оған сәйкестену тән, ол тарихтың өзіне айналуы (өту емес) арқылы өзінің болашақтанулық деңгейін паш ете алады. Осы мәселенің теориялық жағын онтологиялық тұрғыдан Б.Сатершинов былайша ашып көрсетеді: «Осылайша «өткен шақ – осы шақ» оппозициясы өзінің «осы шақ – болашақ», «өткен шақ – келешек» сынды модификацияларына ие болады» [7, 67б.]. Ендеше, «өткен – осы – болашақ» тұтастанып парадигмаланады.

Сонымен қатар, болжаудың қолданбалы және тәжірибелік тәсілдерін төрт түрге топтастырып ұсынған, әлеуметтанулық, психологиялық әдістерге ғана басымдылық беретін жүйені үшінші топқа жатқызуымызға болады: «1. Дельфи тәсілі мен сауалнама жүргізу арқылы жалпы пікірді туындатуға бағытталады; 2. Статикалық әдістер, экстраполяция сияқты; мүмкін болатын талдау, регрессивті және корреляциялық талдау; 3. Қазіргі өмір сүріп тұрған жүйемен ұқсас болашақты іздеу және келешектің сценарийін құрастыру; 4. Рольдік ойындар, келіссөздер арқылы болашақты жоспарлау, жобалау бойынша жұмыс». Бірақ бұл зерттеулерде респонденттердің пікірін шикізат ретінде пайдалану, бұқаралық сананың зерде қорларын қолдану сияқты ғылым этикасына жатынқырымайтын тәсілдер де бар екендігін атап өтуіміз керек. Мәселен, «миға штурм жасау» әдісі белгілі бір адамдардың ерік шабыты мен еркін фантастикалық қиялдау күшіне сүйеніп, әр бағыттағы, көп нұсқалы идеяларды жинау және оны сұрыптауды басшылыққа алады [8].

Футурологиялық зерттеулердің нәтижесі мен практикалық туындысы немесе өнімі – *Болжам* болып табылатындықтан, оны былайша жіктеп алуды жөн көрдік. Пайымдау тұрғысынан болжамды: сенім мен сезімге басымдылық беретін – *эмоционалдық* сипатты және зерде мен парасатты пайымдауды басшылыққа алатын – *рационалдық* тұрпатты; эмоционалдық сипаттың өзін: *пессимистік* (құлдыраушылық, тоқыраушылық, ақыр замандық), *бейтарап*, *оптимистік* мазмұндарға бөлуге болады.

Проблеманың қойылуы тұрғысынан: *антифутурологиялық* (діни, мистикалық ілімдердегі «болашақ – Абсолюттің, Жаратушының қолында, оны жобалауға адамзаттың ой санасы жетпейді немесе құқы жоқ» деп есептейтін көзқарастар, нигилистік және сыни футурология) *футурологиялық*

(ғылыми теориялық), *фантазофутурологиялық* (шектен тыс көзсіз сенімділікке сүйену, оккульттік парадигмаларды сынсыз қолдану, фантастикалар мен мифтердің болжамдық қызметтері аясындағы өнімдер).

Амплитудасы бойынша: *тактикалық* – нақты өмірлік практикамен байланысты және көз жетерлік жоспарларды тиімділік тұрғысынан іске асыруды мақсат тұтады, *стратегиялық* – саяси-әлеуметтік мақсаттарға бағдарланған ілгерілеудің нақтырақ жобалары, *жақын болашақтық* – бұл мерзім алыс келешекпен салыстырмалы түрде алынады, сондықтан бұл, көп жағдайда, ұлт пен мемлекеттің және қоғамның алдағы даму немесе кері кету үдерістерінің модельдерінің құрылуымен шартталады, *алыс болашақтық* – қоғам мен әлемнің эволюциясын, бізге мүлде беймәлім, тіпті адамзаттың болуы мен болмауы екіталай болып келетін «алып дәуірлерді» қамтыса, *үмітсіз шексіз келешектік* – тұңғыш белгісіздік пен түпсіз танылмайтындық, абстракті трансценденттік, бұны тұспалды түрде «адамзат эволюциясының аяқталмағандығы тіптен күмәнді болуы өз алдына, осы әлем тәмамдалып, одан соң, баламалы бірнеше әлемдердің дәурені өтіп, жалпы қандай да болмасын болмыс атаулыдан соң, шексіздік пен мәңгіліктен де кейінгі, уақыт пен кеңістік парадигмаларын аяқтаған априорлы, ақылға сыйымсыз» деп атауға болатын «мерзім тәрізділік» немесе таным субъектісі пайымдауындағы ғана шартты алдағы уақыт. Бұл өзкезегінде жаңа әлемнің бастауларын білдіріп, ескі әлемнің үрдістеріндегі мәселелерді толықтыруға тырысады. Осы жерден жаңа атаулар мен жаңа көзқарастар, ұғымдар пайда болады.

Мегатенденцияның экстраполяциясы тек мынаны көрсетеді, әлем 2030 жылға қарай өзгереді, алайда өзгерістер қарама-қарсы болуы мүмкін. Біз 2030 жылы әлемнің дамуына үміттенеміз негізгі факторларға жүгінеміз. Бұл әлемдік экономика мәселелері, басқару мәселелері, жанжалдылық, аймақтық тұрақсыздық, жоғары технологиялар. Бірақ бұлардың ешқайсысында нақты, белгілі хронологиялық уақыт болмайды, тек шартты түрде ғана осылай ажырату болады. Мегатенденциялар туралы не білеміз, осы үрдістердің ықтимал өзара әрекеттесуінің негізгі факторлары қалай іске асып отырады. Адамзаттың санының артуына байланысты айтарлықтай өсу кезінде, қоғамның білім деңгейі артады, медициналық қызметтердің түрлері көбееді. Бұл құрылымдық өзгеріс, әлем халқының басым бөлігінің өмір сүру принциптері жаңа мүдделер мен мақсаттары, маңызды әлеуметтік және экономикалық фактор мемлекет пен қоғамның басты құндылығы болып табылады.

Азаматтық қоғамның ықпалын арттыру қоғамда – бұл ең маңызды мегатенденция, өйткені ол сонымен қатар себеп және салдары болып табылады. Барлық дерлік мегатенденциялар, соның ішінде кеңейіп келе жатқан жаһандық экономика, жылдам өсу дамушы елдер және кеңінен қолдану байланыс және өндіріс саласындағы жаңа технологияларды енгізу де өзекті мәселелердің біріне айналады. Американдық көрнекті саясаттанушы, футурологтардың бірі Э.Тоффлер «Метаморфозы власти» кітабында ақпараттың кең мағынасына сүйенеді [9, 2666]. Ақпаратты басқау билік дегенді білдіреді. Ақпарат Э.Тоффлерден әдіснамаға мағынасында көрсетіледі. Тоффлерді болашақта толғандыратын ең бастысы – адамдардың ақпарат пен өзгерістердің өсіп келе жатқан ағымын қабылдай алмауы. Э.Тоффлер болашаққа үміт артуда бірінші білім беруге назар аударады. Оның басты мақсаты – білім беруді жаңғырту. Ол білім берудің болашағын білім алушылардың өздері шешім қабылдауда, дәстүрлі пәндер жиынтығынан бас тартуда және оқушыларға «қалай оқу керек, қалай оқу керек және қалай қайта оқу керек» туралы нұсқау беру кезінде білім беруді жаңа білім алу режиміне ауыстыруда көреді [10, 450 б.]. Болашақтың өзі зияткерлік талдау арқылы зерттелуі керек, бұл процеске әлеуметтік бағдар беріп, белгілі бір аумаққа жақындату арқылы мүмкіндігінше көптеген мүдделі тұлғаларды тарту керек.

Бір жағынан, біз үлкен жеке тұлғаның әлеуетін көреміз, өсіп келе жатқан жаһандық мәселелерді шешудің кілті ретінде қабылдаймыз. Бұл демографияны белгілеуге бағыттылған тенденциялар, елдердің экономикалық, саяси жағдайлары және олардың басқа мемлекеттермен қарым-қатынасының бастамасы болып табылады. Міне бұл тенденциялар. Сонымен қатар, қартаю – құрылымдық ығысу, жастардың әсіресе батыстық елдерге көзтігуі, сол батыстық бағытта өмір сүргілері келетінінде атап айтқан жөн. Өз кезегінде мемлекеттердің өткір проблемаға айналатын көші-қон халықаралық ынтымақтастық қозғалысын тудырады. Өсіп келе жатқан урбанизация бұлда ықпал ететін тағы бір құрылымдық ауысым экономикалық өсу, азық-түлік және су ресурстары. Қартаю мен елдердің әлауқат деңгейін ұстап тұру проблемалары пайда болады. Жылдам урбанизацияның арқасында, тұрғын үй, кеңселер және қызмет көрсету үшін қалалық құрылыстардың көлемі де негізгі мәселелер болып табылады.

Бұл мәселені шешу жолдары әртүрлі. Олардың бірі қоғамның қазіргі жағдайының жаңа моделін құру болып табылса, кейбір процестерді, тенденциялар мен құбылыстар болашақ әлеуметтің қалыптасатын үрдіс ретінде анықтауға болады. Футурологиялық қоғамның «ақпараттық»,

«технотрондық» «технократиялық», «нано-технологиялық» сияқты бағыттары қалыптасады. Бұл ұғымдар жаңа қоғамның негізгі құрылымдары ретінде қабылданады. Әлеуметтік салалардың бірінің үстемдігі ерекшеленеді. Тағы бір көзқарас, қоғамды өзінің ескі шекарасынан тыс жатқан құбылыс деп анықтау. Осылайша, болашақ қоғамы бар қазіргі қоғамнан түбегейлі өзгеше болмайтын, керісінше тенденциялардың, институттардың, қызмет нысандарының синтезінің нәтижесі болады. Қазіргі қоғам осы тәсіл аясында жоғары сараланған, едәуір дәрежеде автономды, бір-бірімен нашар үйлестірілген әлеуметтік салалардың конгломераты ретінде қалыптасады. Әрбір ішкі жүйенің логикасын, үрдістерін және даму қарқынын зерттей футуролог өзінің болашақ сипаттамасында тұтас суретті емес, белгілі бір уақытта қоғамның әртүрлі аспектілерінің коллажын береді.

Әрине, кез-келген қоғам күші бұл жастар. Жастар бір мезгілде әлеуметтік топ ретінде қарастырылады, бір жағынан, ең үлкен ресурсқа ие инновациялық даму және тиімді пайдалану қазіргі заман жағдайындағы адами капитал, ал екінші жағынан әлеуметтік тәуекелдерге, жоғалту қаупіне неғұрлым бейім әлеуметтік белсенділіктің төмендігі. Әлеуметтік мүмкіндіктерді іске асыру мәселесі, тиімді жеке траекторияларды қалыптастыру, білім беру және кәсіптік оларды жүзеге асырудың құндылық мәнмәтіндері-барлық осы аспектілер байланысты.

Әлеуметтік мақсаттары ретінде болашақ туралы идея, жастардың талаптары, армандары, болашақ туралы идеяларды зерттеу басымдыққа жатады. Жастардың әлеуметтік зерттеулері қазіргі қоғамның бірқатар қайшылықтарын қалыптастыру процесіне айтарлықтай әсер етеді. Олардың ішінде ұрпақтар арасындағы құндылық, қайшылық, жаңа көзқарас үшін ашықтық, идеялардың сәйкес келмеуі әр түрлі жастағы адамдарда болашақ туралы ой-түйіндерді ерекшеліктерді жатқызуға болады.

«...Бүгіннен өзгеше болатын болашақ идеясы, біздің дәстүрлі ойлау тәсіліміз үшін қолайсыз және көпшілігіміз, оны жүзеге асырудың кез-келген мүмкіндігіне қарсы тұрамыз» – дейді, Дж.М. Кейнс. Бұл пікірдің де, маңыздылығы бар. Себебі, кез-келген жаңашылдық болашаққа байланысты, адамдарда әртүрлі пікір-таласпен ұсыныстарды тудырады. Мысалыға, қолжетімді технологиялар үлкен деректерді енгізу, процесс қуаты және үлкен ақпаратты сақтау көлемі жаһандық кибер қызметтер мен әлеуметтік медианы тарату. Бұл ақпарат нарығын кеңейтуді ғана емес және жаһандық желілердің қауіпсіздік деңгейін арттыру өз кезегінде ол өте маңызды міндеттер қояды. Мемлекеттік институттар мен азаматтық қоғамның жандануы осы үрдістерден басталады.

Ақпараттық технологияларды қолдануға негізделген шешімдер технологияларды дамытуға бағытталған адамзаттың өмір сүру деңгейі мен тиімділігі, ресурстарды тұтыну және қоршаған ортаға зиян, мегаполистердің тіршілігін қамтамасыз ету үшін аса маңызды болады. Өз кезегінде осы айтылғандар, қоғам мен мемлекеттің стратегиялық жоспарын қайта құрып, басшылыққа жаңашылдық, инновациялық деген ұғымдар қарастырылады.

Қолжетімді технологиялар үлкен деректерді енгізу, процесс қуаты және үлкен ақпаратты сақтау көлемі жаһандық кибер қызметтер мен әлеуметтік медианы тарату.

Биліктің ұлттық құрылымдарындағы өзгерістер, байланыс технологиясының арқасында қуатты әлемдік қоғамдастық негіз болып табылады.

Әрине, бұл мақалада болашақтану ілімін жаңадан негіздеп отырған жоқ, оның қалыптасуы мен бастапқы идеялары көне замандардан бастау алады және ол ой-пікірлер рухани ғылыми дискурс аймағында сұрыпталып, таразыланып, екшеліп келе жатыр. Осыған байланысты, футурология ілімін бір-бірінен ажырамас төрт бөлімге бөліп қарастыруға болады: *тарихы, теориясы, сыны, мазмұны*. Тарихын шартты түрде: есте жоқ ескі замандардан бастау алатын, адамзат руханиятымен бірге жасасып келе жатырған, байырғы рухани мәдениеттің тұтас синкретті дәуірлеріне келіп саятын, нақтырақ айтқанда, мифтік кезеңді қамтитын, болашақ туралы идеялар стихиялы құрылған – *протофутурология*, тұтас идеялық түбірліктің дифференциацияланып, ғылым дамуы екшелініп шыққаннан кейінгі мезгіл – *предфутурология*, Рим клубында талқыланған болашақ жөніндегі мәселелерден кейінгі – *ғылыми футурология* және қазіргі заманғы бұл ілімнің арнайы жолға қойылған, ғылымиланған дәстүрі қалыптасып келе жатырған уақыты бойынша – *постфутурология* деп жіктеп көрсетуімізге болады. Сондай ақ, біз шолу жасап отырған отырған мәселелердің өзі, оның теориялық бөлімінің аясына енгізіледі. Ал футурология сыны мәселесіне келсек, негізінен барлық ғылымдарда да сын бар, ал кейбір қоғамдық ғылымдарда ол арнайы ажыратылады, мәселен – әдебиет сыны. Мазмұны – болашақ туралы ілімдер, болжамдар, идеялар мен тұжырымдамалардың ғылыми жүйесі болып табылады.

Бұл алаңдау, шындығында, тек психологиялық қана емес, шындығында, адамның тәндік-биологиялық болмысымен де тұтасады: «Адам өзін-өзі түсінетін, өткенді есте сақтауға, болашақты болжауға, бірақ қазіргі шындықта ғана өмір кешетін бірден-бір саналы қоғамдық жануар. Табиғат адамға ақыл-ой сыйлады, өзінің болашағына ақылмен қарасын...» [11,174б.].

Қорытынды.

Қорыта айтқанда, әлемдік ғылыми танымдық дискурс аймағында қазіргі заманда айтарлықтай беделге ие болып келе жатырған және соңғы уақытта зерттеушілер атап көрсетіп жүргендей, алдымен, философиялық ойтаным болумен қатар мәдениеттанулық парадигмаға неғұрлым жақынырақ болып табылатын футурологиялық зерттеулерді елімізде де жүйелі қолға алу керектігі, ол үшін барлық ғылым саласының мамандарын, өнер иелерін, тіпті көріпкелдердің басын біріктіріп, арнайы ғылыми зерттеу институтын құру қажеттігі бүгінгі күннің өзекті мәселелерінің бірі деп айта аламыз.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Медведев Д.А. Футурология [Электронный ресурс] / режим доступа: <http://www.transhumanism-russia.ru/content/view/39/126> (дата обращения 7.09. 2005 г.)
2. Философский энциклопедический словарь. – М.: Сов.энцикл., 1983. – С.840.
3. Изотов М. Превобытная магия как пролог научного эксперимента//Проблема духовности в современном мире.: сб. материалов международной научно-теоретической конференций, посвященной 70-летию К.Ш. Шулембаева. 16-17 марта 2007 года. КазНПУ им. Абая, ИФиП МОН РК, АСНК, – Алматы: «СаГа» .– 2007. – С. 560.
4. Құсайынов Д.Ө. Дәстүрлі дүниетаным қазақ философиясының қалыптасуының түпнегізі //Дүниежүзілік философиялық ой дамуы контекстіндегі қазақ философиясының теориясы мен тарихы. – Алматы: «КИЕ» лингво елтану инновациялық орталығы, 2010. – 448 б.
5. Медведев Д.А. Футурология [Электронный ресурс] / режим доступа: [.org/w/index.php?title](http://www.transhumanism-russia.ru/content/view/39/126) (дата обращения 7.09. 2005 г.)
6. Мазаник М.Н.. Белоковьяльский М.С. – Футурология / Гуманитарный портал: Концепты [Электронный ресурс] // Центр гуманитарных технологий, 2002–2022 (дата обращения: 09.03.2022). URL: <https://gtmarket.ru/concepts/7317>
7. Сатершинов Б.М. Тарихи сана – тәуелсіздіктің рухани тұғыры. – Алматы: ҚР БҒМ ҒК ФжСИ КБО, 2011. – 291б.
8. Викиучебник / Открытый образовательный портал [Электронный ресурс] // режим доступа: <https://ru.wikibooks.org/wiki>
9. Тоффлер Э. Метаморфозы власти. М.: АСТ, – 2009. – С.669.
10. Тоффлер Э. Шок будущего. – М.: ООО «Издательство АСТ», – 2010. – С.228-238.
11. Тұрғынбаев Ә.Х. Қазіргі жаратылыстану концепциялары. Оқу құралы. – Алматы: – Білім, 2003.– 188 б.

References:

1. Medvedev D.A. Futurologiya [Elektronnyj resurs] / rezhim dostupa: <http://www.transhumanism-russia.ru/content/view/39/126> (data obrashchenie 7.09. 2005 g.)
2. Filosofskij enciklopedicheskij slovar'. – М.:Sov.encikl.,1983.– S.840.
3. Izotov M. Prevobytnaya magiya kak prolog nauchnogo eksperimenta//Problema duhovnosti v sovremennom mire.: sb. materialov mezhdunarodnoj nauchno-teoreticheskoy konferencij, posvyashchennoj 70-letiyu K.SH.SHulembaeva. 16-17 marta 2007 goda. KazNPU im. Abaya, IFiP MON RK, ASNK, – Almaty: «SaGa».– 2007.– S.560.
4. Qusaiynov D.U. Dasturli dunietanym qazaq filosofiyasynyn qalyptasuynyn tupnegizi //Duniezhuizilik filosofiyalyq oi damuy kontekstindegi qazaq filosofiyasynyn teoriyasy men tarihy. –Almaty: «KIE» lingvo eltanu innovaciyaalyq ortalygy, 2010. – 448 b.
5. Medvedev D.A. Futurologiya [Elektronnyj resurs] / rezhim dostupa: [.org/w/index.php?title](http://www.transhumanism-russia.ru/content/view/39/126) (data obrashchenie 7.09. 2005.)
6. Mazanik M.N.. Belokovyl'skij M.S. – Futurologiya / Gumanitarnyj portal: Koncepty [Elektronnyj resurs] // Centr gumanitarnyh tekhnologij, 2002–2022 (data obrashchenie: 09.03.2022). URL: <https://gtmarket.ru/concepts/7317>
7. Satershinov B.M. Tarihi sana – tauelsizdiktin ruhani tugyry. – Almaty: QR BGM GK FzHSI KBO, 2011. – 291b.
8. Vikiuchebnik / Otkrytyj obrazovatel'nyj portal [Elektronnyj resurs] // rezhim dostupa: <https://ru.wikibooks.org/wiki>
9. Toffler E. Metamorfozy vlasti. M.: ACT, – 2009. – S.669.
10. Toffler E. SHok budushchego.– M.: ООО «Izdatel'stvo AST», – 2010. – S.228-238.
11. Turgyimbaev A.H. Qazirgi zharatylystanu koncepciyalary. Oqu quraly. Almaty: Bilim, 2003.– 188 b.